A DOHÁNY KÖRZET JÚNIUSI PROGRAMJA

Minden hétköznap reggeli ima 7:30, esti ima 18:00 a Talmud-Tórában, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel ima 8:00, esti ima 18:00 a Talmud-Tórában.
Minden szerda délután ultiklub 13:00-18:00 között a Talmud-Tórában.

Június 2. Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00; felkészítés betérésre a Talmud-Tórában 18:30.
Június 4. Felnőttoktatás az esti ima előtt 17:00-kor a Talmud-Tórában, téma: a babilóniai fogság
Június 5. Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában.
Június 6. Reggeli ima a Dohányban 9:30; Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:00.
Június 7. Sziván 20. emlékünnepség a temetőkertben 17:00
Június 9. Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00; felkészítés betérésre a Talmud-Tórában 18:30.
Június 11. Felnőttoktatás az esti ima előtt 17:00-kor a Talmud-Tórában, téma: a rabbinikus irodalom kezdetei
Június 12. Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában.
Június 13. Reggeli ima a Dohányban 9:30; Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 19:00, vendégünk a lágymányosi körzet.
Június 16. Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00; felkészítés betérésre a Talmud-Tórában 18:30.
Június 18. Felnőttoktatás az esti ima előtt 17:00-kor a Talmud-Tórában, téma: Szemelvények a rabbinikus irodalomból.
Június 19. Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában.
Június 20. Reggeli ima a Dohányban 9:30, utána közös ebéd; Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:00.
Június 23. Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00; felkészítés betérésre a Talmud-Tórában 18:30.
Június 25. Felnőttoktatás az esti ima előtt 17:00-kor a Talmud-Tórában, téma: a zsidó humor.
Június 26. Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában.
Június 27. Reggeli ima a Dohányban 9:30; Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:00.
Június 30. Talmud-Tóra gyerekeknek a Hevesi-teremben 17:00; felkészítés betérésre a Talmud-Tórában 18:30.

MEGHÍVÓ!

הַבִּיטוּ וּרְאוּ אִם־יֵשׁ מַכְאוֹב כְּמַכְאֹבִי אֲשֶׁר עוֹלַל לִי

Sziván hónap 20. napja a Soában meggyilkolt mártírok emléknapja. Mindazokért szól a fohász, kiknek nem tudjuk a halálozási dátumát.

Az idén Sziván 20. június 7-re esik.

Emlékezzünk együtt, mondjunk közösen imát azokért, akiknek sírjuk sincs. Jöjjön el aznap 17.00-kor a Dohány utcai Zsinagóga melletti sírkertbe, hogy a gettó áldozataink sírjánál szóljon a fohász elpusztított testvéreinkért!

Emlékbeszédet mond Dr. Frölich Róbert főrabbi

Közreműködik Rudas Dániel kántor és Gerendás Péter

Támogassa zsinagógánk alapítványát!
Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádel Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.
Kérjük, támogassa Alapítványunkat!
Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000
IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

Jahrzeit-napok a falnál

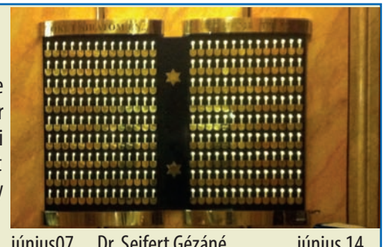

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Bartos Miksa	június 3.	Kohn család	június 7.	Tusák Piroska	június07.	Dr. Seifert Gézáné	június 14.
Wurumbrand család	június 3.	Lendvai Lajos	június 7.	Wassermann család	június 7.	Rózsási György	június 18.
Darvas Imre	június 5.	Lendvai Lajosné	június 7.	Weistein Judit	június 7.	Brummer Ernő	június 19.
Braun Mária	június 7.	Lisztenberg Salamon és Éva	június 7.	Zucker Béla	június 7.	Izsák György	június 25.
Deutsch Sándor	június 7.	Markovits Jakab és Jakabné	június 7.	Goitein Emil	június 10.	Reiter Pál	június 25.
Faragó József, Adél és Vera	június 7.	Pap Józsefné	június 7.	Farkas Jenőné	június 10.	Váradi Lajosné	június 29.
Hirschberg Sándor	június 7.	Sommer István	június 7.	Schön Jánosné	június 10.		

Pesti Sólet • A Dohány utcai körzet lapja • Felelős kiadó: Nádel Tamás • Főszerkesztő: Schiller Zsolt • e-mail: pestisolet@dohany-zsinagoga.hu
Megjelenik havonta • Nyomás: Ringier Kiadó Kft., igazgató: Bertalan László, cím: 1225 Budapest, Campona utca 1. • e-mail: ringierprint@ringier.hu

XIII. évfolyam 5. szám

2015. május 22. | 5775. Sziván 4. | ב"ה

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Interjú Ács Tamással, a BZSH elnökével (3. oldal)

Várkonyi Tibor és Dési János írása (5. és 8. oldal)

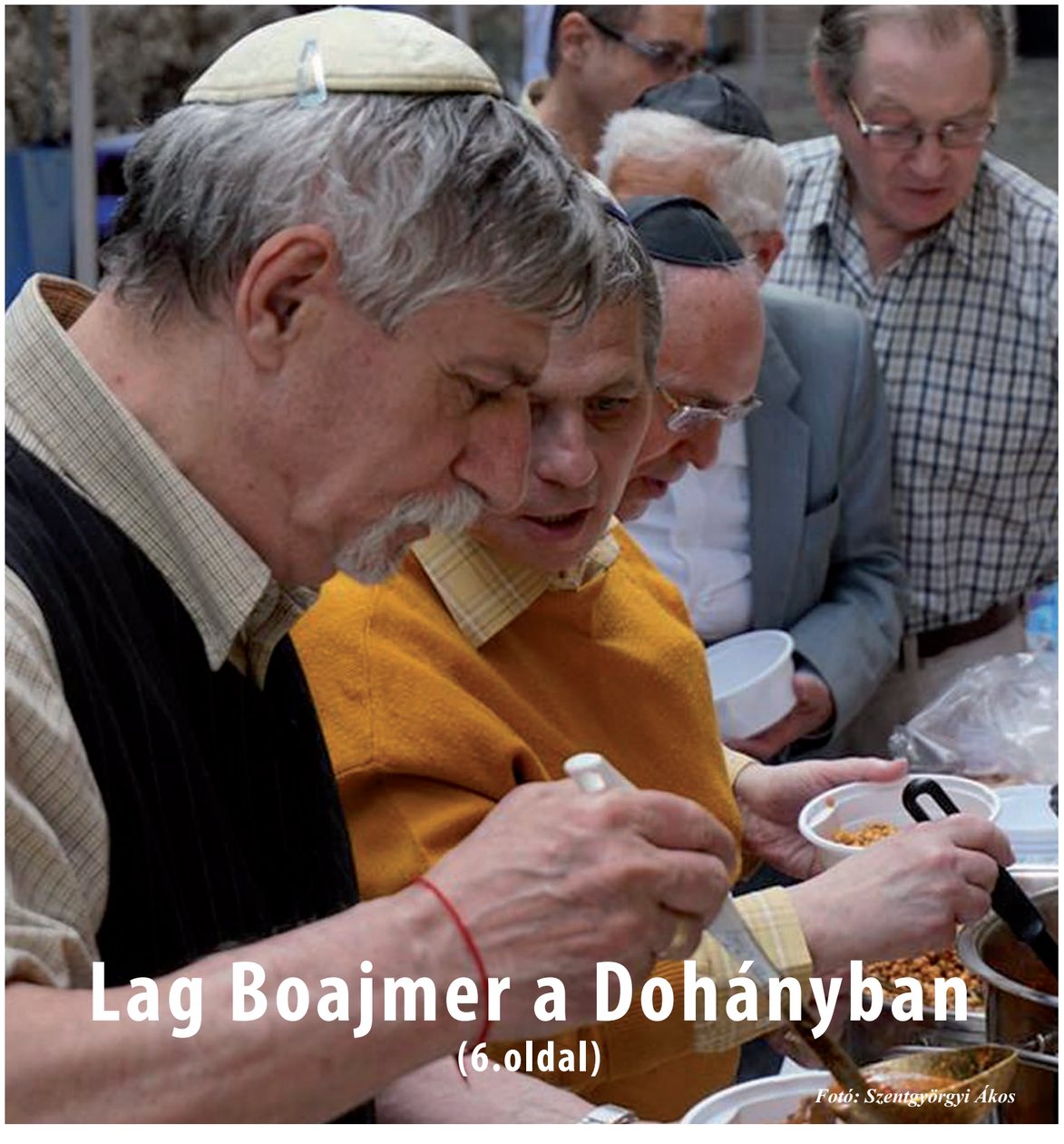

Lag Boajmer a Dohányban

(6.oldal)

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Dr. Frölich Róbert rovata

Sovuajsz, az ómerszámlálás vége, a Tóraadás ünnepe

Sziván hónap hatodikán és hetedikén kerül sor Sovuajsz napjainak megünnepelésére. A Sovuajsz szó magyarul heteket jelent. A Tórában így áll: „Hét hetet számolj magadnak; attól fogva, hogy kezdenek sarlót vinni az álló gabonába, kezd el számlálni a hét hetet. És tartsd meg a hetek (Sovuajsz) ünnepét az Ö.valónak...” (M.V. 16/9-10). E napokat, a Pészach és Sovuajsz közötti időszakot nevezzük az ómerszámlálás napjainak.

Sovuajsz egy másik elnevezése: a zsengék napja (Chág hábikurim), ugyanis a Tóra írja:
„A zsengék napján is, midőn bemutattok új lisztáldozatot az Ö.valónak, heteitek ünnepén...” (M.IV. 28/26). A zsengék napján mutatták be a Szentélyben az új kenyeret is, hálát adva az Ö.valónak a kenyérért (M.III. 23/17). A jeruzsálemi Szentély fennállásának idejében a Tóra által Izrael földjének gazdagságát jelző hétféle termés: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajbogyó és datolya első érett termését (amit először láttak meg) szintén ezen a napon a Szentélybe vitték, ahol a papoknak és a földdel nem rendelkezőknek adták.
Sovuajsz még az aratás ünnepe (Chág hákócir) is, mert: „Három ízben szentelj nékem ünnepet... és ünnepét az aratásnak...” - áll a Tórában (M.II. 23/14-16).
Az ünnep harmadik elnevezése: a Tóraadás ideje (Zmán mátán Tajroszénu). Bölcseink hagyománya szerint ekkor kapta a zsidóság az Írott és a Szóbeli Tant az Ö.valótól. Az ünnepet a Talmud egyszerűen csak lezárásnak (áceresz) nevezi, mivel ez az az ünnep, amely lezárja az ómerszámlálás napjait.
Sovuajsz egyike a három zarándokünnepnek (a másik kettő Pészách és Szukkajsz). I.tennek kettős célja volt a választott nép kiszabadításával az egyiptomi rabszolgaságból. Az egyik a Tóra, vagyis a Törvény kinyilatkoztatása, és a zsidó népnek való átadása, a másik pedig az Ígéret Földjének birtokba adása Ábrahám, Izsák és Jákob utódainak.
Sovuajsz szokásai, hagyományai is a Tóra, a Tóra adásának körülményei, tanításai körül forognak. Mielőtt beköszönt az ünnep, szokás a közösségekben – a férfiaknak - az éjjelt virrasztással és tanulással tölteni. A virrasztás neve Tikkun Lél Sovuajsz. A szokás oka, hogy a Midrás szerint Tóraadás napján elaludt a nép, s azóta is bizonyítjuk, hogy fontos a Tóra, és várjuk a kinyilatkoztatás felidézését, a Tíz Ige felolvasását. Tóraolvasás előtt, egy XI. századból származó imaköltményt, az arameus nyelvű Ákdómusz kezdetű pijjutot olvassuk, mely I.ten nagyságát dicséri, és hálát ad az Ö.valónak, amiért nekünk adta a Tórát.
Speciális magyarországi szokás, hogy Sovuajsz első estéjén kerül sor a bát-micvó, azaz a leánygyermekek a nagykorú zsidó társadalomba való felvételére, ünnepélyes szertartására. Ezen időponttól kezdve teljes jogú tagjai a zsidóságnak, ugyanolyan jogokkal bírnak, mint édesanyjuk, vagy nagyszüleik.
A templomot az ünnepet megelőzően szokás zöld ágakkal, lombokkal, virágokkal díszíteni, mert a hagyomány szerint a Szináj-hegy is virágba borult annak idején a nagy esemény tiszteletére a Tóra adását megelőzően.
Az első napon, mielőtt templomainkban a Tóra olvasásába kezdenénk, elmondunk egy arameus nyelvű pijjutot, imaköltményt, az Ákdómusz-t, melyben a Tóra felolvasója, mintegy engedélyt kér a felolvasásra, s veretes szavakkal ecseteli I.ten és az Ő Tórája nagyszerűségét.
A második napi Tóraolvasás előtt hagyományosan Rut könyvét (Megilász Rusz) olvassuk fel. A moabita Rut egy zsidó férfihez ment feleségül, s férje halála után anyósával visszatért Moáb földjéről Júda országába. Rut önként magára vette a zsidóság törvényeit és a Tóra szerint ő Dávid király dédnagyanyja, moábita származásának dacára. Története a kalászérés idején játszódik, így kapcsolódik az ünnephez. A hagyomány úgy tartja, Sovuajszkor született és halt meg Dávid király.
Az ünnep első estjén szokás tejes ételeket enni. A Tórát /a fentiek szerint/ Sovuajszkor kapták őseink és így minden edény használhatatlan volt, ezért gyümölcsöket és tejes ételeket ettek, míg ki nem kaserolták az edényeiket, vagy újat nem készítettek. A Tóraadás előtt ugyanis Izrael nem ismerte az állatok megfelelő levágásának, valamint a tejes és húsos ételek elválasztásának a törvényét, egy szóval a kasruszt, így csak tejes ételeket fogyaszthatott nyugodt lelkiismerettel.

kreplach kecskesajttal

Csütörtök: felnőttoktatás a Talmud-Tórában

A csütörtök délutáni i.tentisztelet előtt, 17:00-tól főrabbink, dr. Frölich Róbert tart – többek között Misna - oktatást az érdeklődő a hölgyeknek és az uraknak a Talmud Tórában. Érdekességek, kevéssé ismert tények és információk egy órában. Minden héten más és más téma, filmrészletek és zene segítségével. Persze a jelenlevők minden más, a vallással kapcsolatos kérdéseikre is választ kaphatnak. Így a szokások, vagy az éppen aktuális ünnepek kapcsán is faggathatják főrabbinkat.

I M A R E N D

Hétköznap: 7.30-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja - március 29-i óraátállítást követően - 18.00 óra, helyszín a Talmud-Tórában.
Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!
Péntek esti ima: 18.00-kor a Dohány Templomban.
Szombat reggeli ima a Dohány Templomban: Sachrisz: 9.30
Tóraolvasás: 10.00 Muszáf ima: kb. 10.45
Vasárnap reggeli ima: 8.00-kor, esti ima: 18.00-kor, mindkettő a Talmud Tórában.
A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.
Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

május 23.	18.00	június 6.	18.00	június 20.	18.00
május 30.	18.00	június 13.	19.00	június 27.	18.00

Sziget, szabadság, szeretem

Augusztus 10-17. között 23. alkalommal nyitja meg kapuit a Sziget „Fesztiválköztársaság”. Színes kulturális forgatag, barátságok kötődnek és nagy szerelmek szövődnek, itt mindent szabad, de semmit sem muszáj. És több ezer program vár a vendégekre.

– Már a Sziget alapításánál elhatároztuk, a saját utunkat járjuk, nem akarunk más fesztiválokat utánozni – emlékezett Gerendai Károly a Sziget alapítója és vezetője az ősidőkre. – Egyedi fesztivált akartunk, egyedi hangulattal, s idén egyedülálló módon, másodszor, Európa legjobbjának választottak minket, miközben a sztárok mennyiségében, vagy a költségvetési lehetőségeink kapcsán koránt sem tudjuk lekörözni a versenytársainkat.
Az idei fesztivál is sok újdonságot és változást hoz. Színesedik a látványvilág, új helyszínek jelennek meg, régiek cserélnek helyet, a szolgáltatások szaporodnak. A hasonló műfajú programhelyszínek ún. műfaji zónákba tömörülnek.
A Pesti Sólet ifjú olvasói számára is érdekes lehet az erősödő „KultúrZóna”, benne a Fidelio Színpad, amely az opera, a komolyzene és a jazz otthona lesz, de itt található a színház- és táncsátor, a vándor vurstli és több kis utcaszínház is. Továbbra is itt kap helyet a Hungarikum Falu és a táncházak (izraeli fellépőkkel), s ide költözik a Múzeumi Negyed is.
A Szigeten is felvonul a vendéglátás egy új irányzata, a „gördülő egységekből árusító” Food Truck őrület, ahol a mozgó vendéglátókban kapható majd: mexikói, rántott sajt, philadelphiai szendvics, debreceni házikolbász, sült batáta, magyar háztáji különlegességek, gnocchi, piadina. De a szokásos fesztivál ételek is ott sorakoznak: pizza, hamburger, hot dog, lángos, churros, lepény, sült kolbász, csülök, gyros és döner, gofri variációk, óriáspalacsinta.
Néhány szó a programokról: a -1. napon Robbie Williams szuperkoncert várja a rajongókat a Nagyszínpadon, őt két magyar csapat vezeti fel: a Nagy-Szín-Pad győztese, majd a Sziget idei himnuszát jegyző Irie Maffia.
Sokak kedvence lehet az a színpad, amelyen tribute zenekarok lépnek fel, így megidézik többek közt a Guns N’ Roses-t, The Rolling Stones-t, a Red Hot Chili Peppers-t, az AC/DC-t, vagy éppen a U2-t.
Különlegesség, hogy a Ladánybene 27 meglepetés vendégművészekkel adja elő Marley 70 című produkcióját, mely emléket állít az egyik legnagyobb reggae zenészének, Bob Marley-nak, aki idén lenne 70 éves.
Pazar varázsát viszi el idén újra a Szigetre a vásári mutatványok és szemfényvesztések utazó paradéja: a Vándor Vurstli. A helyszín különféle ámulatba ejtő csodákkal várja vendégeit. A platánfák árnyékába a múlt század fordulójának békés idillje költözik.
Vasárnapi korzó lesz minden délután. Lesz ponyvamozi a némafilm világának hajdani és mai csillagaival, vágyterminátor, jósda, szemfényvesztés a bűvészeknél és szemfénycsinálás a szerelemirodában. A jelen lévő úri közönség szórakoztatására felsorakozik számos célba dobó, lövő és találó játékszerkezet.
A tavalyi Sziget Fesztivál egyik legnépszerűbb helyszíne, az óriási tábortűz újra felépül. Itt lépnek fel azok az előadók, zenekarok, amelyek a Sziget Fesztivál pályázatán indulva bizonyították, képesek éneklésre bírni a közönséget is.

Bővebb információ a programokról, jegyekről és minden egyébről: www.sziget.hu

Olimpiai bajnok a pólósok edzője

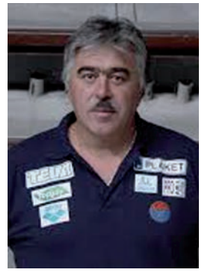

Alig több, mint hatvan nap és július 27-én kezdődik az augusztus 5-ig tartó Maccabi Eb, Berlinben. A Maccabi VAC vezetői, még inkább, érintett sportolói még most is fájlalják, hogy szokatlan módon kimaradt a programból a karate, hiszen e sportágban rendre jól szerepelnek a mieink. Ha nem is a szervezőknek köszönhetően, most egy jó hírről is beszámolt Jusztin Ádám az egyesület elnöke a Pesti Sóletnek.
Ádám elmondta, a vízilabda csapat edzői pozícióját elvállalta Kenéz György, olimpiai bajnok! Mi pedig bemutatjuk a mestert. Az 59 esztendős Kenéz György 1968-ban a KSI-ben kezdett vízilabdázni, majd játszott ’86-ig a Vasasban, végül négy évet az olasz Poseidon Catania-ban. 1976-ban olimpiát nyert egy fantasztikus együttessel, amellyel a következő évi kontinensbajnokságon is a dobogó legmagasabb fokára állhatott. Továbbá két világbajnoki ezüstérmet is szerzett. Az angyalföldi sikercsapat tagjaként kilenc bajnoki címet, két BEK-, illetve egy KEK elsőséget gyűjtött be.
1983-ban a Testnevelési Főiskolán vízilabda edzői oklevelet szerzett és visszavonulása után két korábbi klubja a Vasas, illetve a Poseidon Catania edzője volt. A Vasast ’89-ben bajnoki címig vezette! /Az angyalföldiek ezután majd 20 évig vártak az újabb aranyra./ Dolgozott a Tungsram SC, majd a Budapesti Spartacus pólósaival. 1999-től a kuvaiti válogatott szövetségi kapitánya volt. Tíz éve létrehozta az ASI-t, (Angyalföldi Sport Iskola DSE), azóta is edzője, szakosztály-vezetője fiával karöltve, s az OB.I/B-ben szerepelnek. A 2010/2011-es szezonban az OBI-ben, miután megnyerték a bajnokságot. Most pedig a Maccabi VAC vízilabdásait irányítja. A felkészülés már elkezdődött, és a csapat gőzerővel, heti két edzéssel készül! (A játékosok saját klubedzéseiken kívül.)
Az Európa Játékokon a mieink mellett a házigazda németek, az izraeliek, az amerikaiak, illetve az olaszok vesznek részt. Csapatunk két éve Izraelben, a Maccabiah-n harmadik helyen végzett, s most is éremért utazik.

Életre kel a Brian élete

Mai napig rengetegszer idézünk a Monty Phyton klasszikusából, „Ponci” saját facebook profillal rendelkezik a sok „latol” örömére. Május 31-én Budapesten, színpadon is látható a Brain életéből készült vígoratórium, a Nem a Messiás... (Csak egy nagyon haszontalan fiú).
A darabot Eric Idle és korábbi szerzőtársa John Du Prez írta, s 2007 júniusában mutatták be a torontói Luminato fesztiválon. Majd 2009. október 23-án ezzel ünnepelte a Monty Python társulat 40. születésnapját a londoni Royal Albert Hall-ban, a BBC Szimfonikus Zenekar és Kórus, neves opera szólisták, valamint az összes, élő tag közreműködésével, telt ház előtt.
A darab valóságos műfaji kavalkád, a Monty Phyton-alapító Eric Idle úgy fogalmazott: egy baroque ’n’ roll. A Kanadát, Londont, New Yorkot megjárt „Nem a Messiás” az 1979-es Brian élete klasszikussá vált poénjait és legismertebb slágereit is színpadra állítja. Felhangzik az „Always Look on the Bright Side of Live” és a „Lumberjack Song” is. Ismert magyar énekesek, magyar nyelven adják elő a vígoratóriumot. A premier május 31-én lesz a Papp László Budapest Sportarénában, vendégként színpadra lép Eric Idle, szerző, a Monty Python társulat világhírű tagja.

Az előadás rendezője Szomor György, főbb szerepekben Heiter Melinda, Janza Kata, Homonnay Zsolt, Hajdú Steve és Pintér Dömötör szerepel, valamint olyan kiváló komikus színészek, mint Kálloy Molnár Péter de nem maradhat ki a Monty Python szellemiségének legnagyobb hazai követője, Galla Miklós sem.

További információ, jegyvásárlás: www.nemamessias.hu.

JUDAISZTIKAI KÜLÖNLEGESSÉGEK MEGMENTÉSE

Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem tulajdonában lévő latin és héber karakteres iratanyagot leltárba veszi, és működő, kutatható gyűjteménnyé bővíti a jelenlegi könyvtári állományt. A kitűzött célt a Jachad (Együtt) Magyarország Közhasznú Egyesület közreműködésével valósítják meg, amelynek végrehajtásához két év alatt mintegy 150 millió forint összegű támogatást kapnak.

– Az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem (ORZSE) könyvtárának állománya nagy valószínűséggel 550.000 és 560.000 közé tehető az azonosítható egyedek száma, aminek kb. fele folyóirat, periodika, feltehetőleg 200.000 körül van a könyvek száma (tele ritkaságokkal, egyediségekkel, ősnyomtatványokkal), ezen kívül levelezések, itt hagyott vegyes szellemi hagyatékok, írók, festők művei, tudós alkotó elődeink örökül hagyott szellemi öröksége. Az óriási hagyaték feldolgozását színezi a sokféle nyelv (magyar, héber, német, latin, stb.), a származási korok, a tartalmi elemek szerinti sokféleség – nyilatkozta Nagy János Ádám tudományos kutató.

Komoróczy Géza professzor kutatóként ismeri a gyűjtemény jelentőségét. Korábban azt mondta, a könyvállomány feldolgozása után a világ 5 legjelentősebb judaisztikai gyűjteménye között lesz ez a magyar könyvtár.

A kutatásra fordítandó összeg finanszírozásának fedezetét korábban nem sikerült megoldani, de az állam felismerte a gyűjtemény jelentőségét, és pénzügyi támogatással segíti az európai szintű gyűjtemény feldolgozását és kutathatóvá tételét.

Az anyag egyébként a II. világháború óta hevert rendezetlenül az OR-ZSE pincéjében. A magyarországi rendszerváltást közvetlenül megelőző évben Andrew Moshe Moskowitz rabbi irányításával 15 (frissen diplomázott) önkéntes fiatal – (Seleanu Magdolna, Schweitzer Gábor, Szántó T. Gábor, Turán Tamás, Varga Mihály és mások) - hat hónapon át ingyen dolgoztak a tudománytörténeti szempontból világviszonylatban is rendkívüli, félmillió kiadványt számláló különleges könyvállomány feltárásán, és megmentésén.

Az állomány becsült mennyiségének nagysága a Pannonhalmi Könyvtár anyagának mennyiségével vetekszik.

A gyűjtemény, különböző kiadású Bibliákat, imakönyveket, tudományos és szépirodalmi könyveket, apró nyomtatványokat és folyóiratokat is tartalmaz. A már leltárba vett könyvek között találhatunk olyan különleges darabokat, mint Bacher Simon két nyelven írott Nemzeti Énekét, Gárdonyi Géza: Róma könyvét, Radnóti Miklós 1934-es, számozott kiadású kötetét, a költő eredeti aláírásával.

Olyan további érdekes példányok is fellelhetőek, mint Herzl Tivadar saját aláírásával ellátott könyve, vagy Abel Pann 1920-as években készült, aláírt színes képekből álló Bibliasorozata.

A könyvanyag jelenleg három szinten található. A már két éve tartó leltározást, katalogizálást több mint húsz munkatárs végzi. A feltárt héber anyag mennyiségét mutatja, ha egymásra tennénk a lapokat, akkor nagyjából 1 kilométernyi magasságú lenne a papíroszlop.

Az iratok megjelölésére speciális kódot használnak, amely az úgynevezett QR-kódhoz hasonló, de annál több adatot tartalmaz. Különlegessége, hogy saját fejlesztésű és készítésű eszközzel lehet leolvasni.

A cél, hogy 2016. év végére olyan működő könyvtár jöjjön létre, amely zsidó, keresztény és muszlim tudósok, sőt más témában kutatók számára is hozzáférhető legyen és gyűjteményét tudományos munkájukhoz is fel tudják használni.

(forrás: www.prherald.hu)

Melyik a Jobbik?

Ha van kedve és ideje, menjen el a Pesti Sólet állandó szerzője, Dési János új könyvének bemutatójára. Május 26-án, kedden, 18.30-kor a Spinozában, (Dob utca 15.), Krug Emíliával beszélget a könyv kapcsán a Jobbikról, a szélsőjobbról, a magyar politika lehetőségeiről. Ráadásul, a kiadó azt ígéri, mindenféle kedvezménnyel adja majd ott a kötetet.

Ács Tamás: Együttműködés a körzetekkel és a Mazsihisszel!

Márciusi számunkban már beszámoltunk arról, hogy éppen lapzártánk idején, a közgyűlés a Dohány körzet tagját, Ács Tamást választotta a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) elnökének. Az eltelt bő egy hónapról, s a tervekről beszélgettünk az elnök úrral.

– Az utolsó napokban kerültél fel a jelöltlistára. Nehéz döntés volt, hogy elfogadd a felkérést?

– Végig kellett gondolnom, hogy alkalmas vagyok-e a feladatra, hogy tudom-e vállalni a munkahelyi elfoglaltságom mellett, hogy beilleszthető-e az életembe, hiszen ez egy komoly felelősség. Aztán megkérdeztem a Dohány körzetben lévő barátaimat, illetve más ismerőseimet is. Sokan biztattak, mondván kell valaki, aki új szellemiséget, új hozzáállást hoz. S persze akadtak, akik féltettek, óvtak. Nyilván nekem is volt véleményem a jelöléssel kapcsolatban…

– Az elmúlt időszak alapján, ha valamire szükség van, az mindenképp az új szellemiség…

– Rövid bemutatkozásomban az egyik legfontosabb feladatként jelöltem meg az egységes fellépést, kommunikációt. Egymás közt kell kibeszélni a problémáinkat, mert a média torzít és ott is szenzációt keres, ahol esetleg nincs is. Egységre kell törekednünk! Az elmúlt egy év ugyanis jelentősen rontotta a szervezet külső és a belső megítélését.

– S akkor elérkeztünk a terveidhez…

– A vallási, hitéleti tevékenységet maximálisan támogatni kell, kiemelt szerepet kell, hogy kapjon az időskorról való gondoskodás, miként az is, hogy minél több fiatal ismerje, tudja meg, hova tartozik és vonzzunk be a közösségekbe. Továbbá szükség van jó kommunikációra. Mi se különböztessük meg magunkat, jelezzük a társadalomnak, hogy az erkölcsi alapok azonosak, csak a vallás más!

– Bár tudom, egy hónap sem telt el a megválasztásod óta, mégis, milyenek a tapasztalataid?

– Három évig voltam számvizsgáló bizottsági tag, majd elnök, így már korábban is sok mindent láttam. Az biztos, hogy Kunos Péter vezetésével jó irányba indultunk. Péterrel egy hullámhosszon vagyunk. Azt gondolom megvan az esély a jóra, a pozitív változásra. Az mindenesetre biztató, hogy az első BZSH elöljárósági ülésen érezni lehetett, hogy mindenki tenni akar.

– Kunos Péter – a Mazsihisz, illetve a BZSH ügyvezetője - is a Dohány körzethez tartozik, a Mazsihisz újraválasztott elnöke, Heisler András is. Miként Te is. Ennek persze mi örülünk, s büszkék vagyunk rátok, más körzetek viszont…

– A Dohány körzet fontos, de eddig sem jutott jogtalan előnyhöz, s ezután sem fog. Igen, a Dohány körzet tagja vagyok, de elnökként minden körzet érdekét köteles vagyok szem előtt tartani és képviselni. Lényegtelen, hogy az adott körzet kicsi, vagy éppen nagy. Éppen ezért hamarosan végigjárom az összes körzetet, hogy beszélgessünk a napi gondokról, hogy mit várnak el, miben tudok segíteni, esetleg tanácsot adni. Nem csak a küldöttekkel, a tagsággal is szeretnék találkozni, s így majd mindenki elmondhatja észrevételeit, javaslatait. A BZSH tizenöt körzet fóruma. Emellett minél jobban együtt kell működnünk a Mazshisz-szel, tisztázni kell a feladatokat.

Kifelé, a társadalom, illetve a politika felé a Mazsihisz az egységes érdekképviseleti szerv. A BZSH saját tagságának érdekeit közvetíti és érvényesíti a Szövetség fórumain képviselőin keresztül. Ezt várják el az Elnöktől, illetve a delegált képviselőktől is…

(schiller)

Mazsihisz: Heisler elnök, Kunos igazgató maradt

Május 10-én tartotta tisztújító közgyűlését a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz). A tervek szerint az elnökről, alelnökökről, ügyvezető igazgatóról, elnökségről és bizottsági tagokról döntöttek. Illetve bizonyos esetekben döntöttek volna.

Kezdjük a legfontosabbal: a régi-új elnöknek Heisler Andrást, a Dohány körzet küldöttét választották. A 116 szavazatból, egy volt érvénytelen Heisler András 78, míg a másik jelölt, a Debreceni Zsidó Hitközség (DZSH) elnöke, Horovitz Tamás 37 voksot kapott. Körzetünk tagját, dr. Kunos Pétert választották újra ügyvezető igazgatónak. Péter így most négy évig a BZSH és a Mazsihisz ügyvezetője is.

A közgyűlésen 57 szavazattal a Mazsihisz alelnökének választották Kiss Henriettet, aki az előző ciklusban a választási és számvizsgáló bizottság elnöke volt. Ezúton gratulálunk a Pesti Sólet olvasói nevében is Kiss Henriettnek, aki a Mazsihisz első női alelnöke. Munkájához sok sikert kívánunk!

A közgyűlésen döntöttek az elnökségről is, amelybe bekerült körzetünk elöljárója, a BZSH új elnöke, Ács Tamás is 38 szavazattal. További tagok: Csillag Barnabás - 36 szavazat; Somlai Pakesz Tamás (43); Tordai Péter (35); Winkler Miksa (38); Grósz Andor (46); Horovitz Tamás (46); dr. Kardi Judit (46); dr. Ledniczky András (47).

Ricsi a MICS-ért!

A „nagy” választásokon jelentős sikereket értek el a Dohány körzet küldöttei. Mint éppen ezen oldalon is beszámolunk róla: Heisler Andrást a Mazsihisz elnökének, Kunos Pétert a BZSH után a Mazsihisz ügyvezetőjének is megválasztották. Ács Tamás pedig immár nem csupán a BZSH elnöke, de tagja a Mazsihisz elnökségének is. Reményeink szerint az ifjaknál is bekerül a vezetésbe egy „dohányos”. Főrabbink, Dr. Frölich Róbert és elnökünk, Nádel Tamás maximális támogatását élvezve a körzetet Spánn Richárd képviseli a MICS-ben. Pom-pom után szabadon: „hogy micsoda az a MICS?” Nos, a Mazsihisz Ifjúsági Csoportja. Abban nem csak egyetért mindenki, hogy kell a „vérpezsdítés”, minél több fiatal bevonzása zsinagógánkba, de sokak kifejezett óhaja. Persze aztán majd itt is kell tartani őket.

Ricsi ezen dolgozik, mint mondta, hisz abban, hogy képes aktivitást generálni zsinagógánkba. Fontosnak tartja, hogy újraélesszék az ifjúsági szervezeteket, hidat képezzenek, s a már prosperálókat támogassák kreatív ötletekkel, adott esetben egyéb forrásokkal.

Pandzarisz Tamás, a zuglói körzet küldötte indul júniusban az elnöki posztért a következő MICS választáson. Sikere esetén Ricsi lehet a szervezet alelnöke.

Saul fia Cannes-ban

Az elmúlt bő egy hétben szinte nem akadt nap, amikor ne hallottunk, olvastunk volna egy-egy újabb hírt a Cannes-i filmfesztivál egyik kedvencéről, az öt évig készült Saul fiáról. Jellemző, hogy a vasárnapi negyedik, s egyben utolsó vetítésre rengetegen próbáltak bejutni, s bizony kellett némi izomerő is a sikerhez.

A film a nézők képzeletére támaszkodva kívánja bemutatni az auschwitzi koncentrációs táborban másfél nap alatt játszódó történetet. A Saul fia – egyetlen kelet-európai és egyetlen első filmként – 18 filmmel versenyez az Arany Pálmáért, amelynek díjkiosztója vasárnap (24-én) lesz.

A forgatókönyvet a Franciaországban történelem szakon végzett rendező, Nemes Jeles László a francia Clara Royer-val írta egy tíz éve olvasott könyv alapján, amelyet a Sonderkommando tagjai által titokban írt és haláluk előtt elrejtett tekercsekről szól. Ők voltak azok a zsidó foglyok a koncentrációs táborban, akiknek a gázkamrákban megölt emberek tetemeit kellett eltakarítaniuk és elégetniük a krematóriumokban. Elszigetelten éltek a többi fogolytól, és miután néhány hónapig dolgoztatták, rendszeresen likvidálták őket.

A film főhőse a képzeletbeli magyar Saul Auslander, a Sonderkommando egyik tagja, aki egy kisfiú tetemében saját fiát véli felfedezni és innentől kezdve egy cél vezérli: megadni a végtisztességet a fiának. A korábbi holokausztfilmekkel szemben, a rendező célja az volt, hogy a néző végigkísérje a főhőst a történet 36 órájában, mindenféle történelmi távolság, vagy értelmezés nélkül.

A főszerepet Röhrig Géza színész-költő játssza, aki filmrendezőként végzett Szabó István osztályában a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, 15 éve New Yorkban él, ott ismerte meg Nemes Jeles László. Röhrig Géza egy újságírói kérdésre elmondta, a Sonderkommando tagjai is áldozatok voltak.

Sokak szerint a főszereplő Röhrig Géza esélyes a legjobb férfi alakítás díjára – főleg, ha a film nem nyeri el az Arany Pálmát, vagy a zsűri nagydíját, amelyek kapcsán szintén többen is emlegették a Saul fiát. Ha e két díjról esetleg lemaradna a film, még az Arany Kamera-t, azaz a legjobb első filmért járó elismerést begyűjtheti Cannes-ban. Ebben a kategóriában az összes szekcióból válogatnak, nem csak a hivatalos programból.

Pesti Sólet menü a Laky Konyha receptjei alapján

Erőleves palacsintatésztával 10 főre

Hozzávalók: 1 kg marhahús és csont, 4-5 db sárgarépa, 1 db karalábé, kis darab zeller, 1 fej vöröshagyma, 1 db zöld paprika, 1 db paradicsom, (esetleg 1 kisebb kelkáposzta), só, néhány szem feketebors

A palacsintához (12 db-hoz): 125 g liszt, 40 g vaj, 2 db tojás, 2,5 dl szénsavas ásványvíz, csipet só.

Elkészítés: Fazékba tesszük a megmosott húst és a csontokat, felengedjük hideg vízzel, hogy ellepje. Feltesszük fűni közepes lángon. Amikor hab keletkezik a tetején, leszedjük, csökkentjük a lángot, beletesszük az összes megpucolt és felvágott zöldséget (a paradicsom, a hagyma és a paprika egészben kerül bele), sózzuk, borsozzuk. Közepes, vagy kisebb lángon addig főzzük, amíg a zöldség és a hús is megpuhul. Ezután kiszedjük a zöldségeket, és leszűrjük.

Amíg fő a leves, elkészítjük a palacsintát: a hozzávalókat csomómentesre keverjük, fél órát pihentetjük, majd egy serpenyőben kisütjük. Ha kész, üresen feltekerjük, és csíkokra vágjuk. A leszűrt alaplébe beleszórjuk a palacsintacsíkokat, és petrezselyemzölddel, vagy snidlinggel tálaljuk.

Hámán táska 10 főre

Hozzávalók: 35 dkg rétesliszt, 15 dkg margarin, 1dkg élesztő, 10 dkg cukor, só, reszelt citromhéj, 2 tojás, kevés rum, szilvalekvár vagy máktöltelék.

Elkészítés: A lisztet elmorzsoljuk a margarinnal és az élesztővel. Belekeverjük a cukrot, a sót, a citromhéjat, a két tojást, és annyi rumot adunk hozzá, hogy jól nyújtható tészta legyen. Kinyújtjuk, és háromszögletű darabokra vágjuk. Szilvalekvárral vagy mákkal töltjük, félbehajtjuk, szélét lenyomkodjuk, és tojással kenve kikent lisztezett tepsiben pirosra sütjük. Készíthetjük úgy is, hogy nagyobb pogácsaszaggatóval kivágjuk, a tölteléket középre rakjuk és három oldalról felhajtva középen összenyomjuk.

Káposztás tésztával töltött kacsa 10 főre

Hozzávalók: 3 konyhakész pecsenyekacsa, só, majoránna, 0,5 kg csuszatészta, vagy nagykockatészta, 1,3 kg fejes káposzta, 5 evőkanál kristálycukor, 0,2 L olaj, 3 mokkáskanál őrölt fekete bors, 5 tojás, 3-3 sárgarépa, petrezselyemgyökér és vöröshagyma, 3-3 mokkáskanál sűrített paradicsom (paradicsompüré) és finomliszt

Elkészítés: A megtisztított kacsát mellével lefelé vágódeszkára fektetjük. Éles késsel, vagy szárnyas ollóval a gerincét hosszában kettévágjuk. Két kezünkkel a hasüregébe nyúlva kissé szétfeszítjük, így lehet csak kicsontozni. A csontok mentén apró vágásokkal haladva a gerinccsontját és a mellcsontját kiemeljük. Szárnyát nem bántjuk, de a combok felső csontját a forgónál átvágva kiemeljük. Az így előkészített kacsát kissé besózzuk, majoránnával behintjük. A tésztát enyhén sózott, forrásban lévő vízben kifőzzük, leszűrjük. A káposztát megtisztítjuk, lereszeljük. A cukrot a fele megforrósított olajon világosbarnára karamellizáljuk, a káposztát beleszórjuk, lepirítjuk. Sóval, borssal ízesítve megpároljuk. Ha kész, a tésztával és a tojásokkal összedolgozzuk. A kacsa hasüregébe púpozzuk, majd a szárnyast eredeti formájára visszahajtjuk, azaz hátát a töltelék fölött összefogjuk. Cérnával, akár egy foltot, összevarrjuk. A zöldségeket megtisztítjuk, fölszeleteljük, egy tepsibe szórjuk, a maradék olajjal meglocsoljuk, a kacsát ráültetjük, és 1 deci vizet is öntünk alá. Előmelegített sütőben, közepes lánggal szűk 2 órán át sütjük. Közben többször megforgatjuk, levével locsolgatjuk. Ha kész, lecsöpögtetve vágódeszkára emeljük. Levét kisebb lábasba szűrjük, ha túl zsíros lenne, lemerünk belőle egy keveset. A paradicsompürét meg a lisztet hozzáadjuk, kevés vízzel fölöntjük, 2-3 percig forraljuk, ha kell, utána sózzuk. A kacsát jó ujjnyi vastagon fölszeleteljük, tányérra rakjuk. Híg pecsenyelevét külön kínáljuk hozzá. Köretnek csíkokra vágott, margarinon párolt sárgarépa és zeller, valamint vörösboros szilva illik hozzá.

Jó étvágyat kívánunk!

Zsinagógák a nagyvilágból – Békéscsaba

Képeslapok – képes történelem (XL. rész)

Immár három éve, egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével járjuk be a világot, hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal stb. foglalkozó lapokat tartalmazza.

Újabb írásunk állomása egy Dél-alföldi város, Békéscsaba. Városunk a Viharsarok központja, az ország tizenkettedik legnépesebb települése. Első írásos említése az 1300-as évekből származik. A török megszállás alatt elpusztult, teljesen újra kellett építeni. Gasztronómiájáról is méltán híres. A mezőgazdasági adottságai, és a határszakaszoknak köszönhetően, sok behatás érte úgy társadalmilag, mint gazdaságilag.

Zsidók valószínűleg már a város kialakulásának korai szakaszában jelen lehettek, de írásos emlékek csak későbbről, az 1700-as évekből származnak. Békés megyének természetesen több városában fel-felbukkantak zsidók, de nagyobb számban azért sem telepedhettek le, mert az 1800-as évek közepéig több uradalomban helyi rendeletek ezt megakadályozták.

Szentandráson, Váriban és Ványán alakultak ki az első szervezett zsidó közösségek, majd a környékbeli kis falvakban is az 1800-as évek második felére, amikor erre már mód nyílt.

Az 1800-as évek végére ért el a megyében élő zsidóság komolyabb lélekszámot. 1870-ben egy összeírás már 6255 izraelitát említ! Ebben a korban jöttek létre a zsidóság számára fontos egyházi szervezetek. Megalakultak a neológ és ortodox hitközségek, mészárszékek, mikvék, tanintézmények, a közösségek megvásárolták azokat a földeket, amelyeken később létrejöttek a temetők, és azok a kulturális, karitatív egyletek, egyesületek, melyek jótékonyan befolyásolták a közösségek fejlődését. Ugyan teszünk még látogatást más, megyei városokban is, de ide tartozik, hogy ekkoriban épültek a környék legszebb zsinagógái. Békéscsaba, Békés, Battonya, Orosháza és Gyula kimagaslóan komoly zsidó élettel rendelkezett a század végére. Az 1900-as évekre szinte minden nagyobb településen kialakult a hitközségi élet. Az emancipációval, a kirekesztés mellőzésével, – amit a korábbi évszázadok mértek a zsidókra, – kifejlődhetett egy tisztes, polgári zsidó réteg, amely még ragaszkodott vallásához, de már öltözködésében, viselkedésében „elfogadhatóbbá" vált a nem-zsidó üzlettársak, orvosok, ügyvédek, kereskedők stb. szemében.

Az első világháborút követő forradalmak, a trianoni békediktátum, a román megszállás, és a fellángoló antiszemitizmus, majd a Horthy-korszakban jóváhagyott és törvényileg érvényesített zsidóságot sújtó rendelkezések egyenes utat biztosítottak a gyilkosságokig, haláltáborokig.

Mezőkovácsházán, Tótkomlóson és Medgyesegyházán 1918 októberében pogromok kíséretében fosztották, rabolták ki a zsidó lakosok házait, kereskedéseit, üzleteit. Sajnos gyilkosságok is előfordultak, puszta zsidógyűlölettől vezérelve, amelyre több száz éve nem volt a környéken példa!

A megyei zsidóság az utolsó kegyelemdöfését akkor kapta, amikor az első zsidótörvényt megszavazta a magyar országgyűlés. A zsidó férfiakat fegyvertelenül munkaszolgálatba kényszerítették, legtöbbjük Ukrajnában esett áldozatul. 1944 tavaszán a környékbeli zsidó családokat összegyűjtötték, gettókba zárták, majd a megyében létrehozott 18 gettóból a békéscsabai és szolnoki gyűjtőtáboron keresztül Auschwitzba deportáltak. Több mint, 5000 Békés megyei zsidó magyar állampolgár került a „megsemmisítő-művekbe", melyben a „Kormányzó úr(???)", és hívei csendesen besegítettek…

A felszabadulást csak alig 2000-en élték túl. Nagyobb részük végleg elhagyta az országot. Békés megyében ugyan még található néhány zsidó emlék, hitközség csak Békéscsabán létezik.

Essen néhány szó a cikk lényegét adó zsinagógát ábrázoló képeslapról is. Az egykori neológ zsinagóga Békéscsaba legszebb épületei közé tartozott. Amikor 1883-ban kettévált az ortodox és neológ irányzat, mindkettő másként képzelte el a zsinagógái külső és belső megjelenését.

1846-ban épült a városban az első zsidó imaház, amelynek helyén 1893-ban készült el az új, neológ zsinagóga, amelyet Langer Lipót budapesti építész tervezett. A templom építésére a helyi közösség adta össze a pénzt, hiszen ekkora már léteztek jobb módban élő zsidó polgárok, akik számára fontos volt egy saját imaház.

Az épület kéttornyú, mór stílusban készült el. Megépítésének évében a hatalmas zsinagóga kiemelkedett a környékbeli kis házak közül. Két nyolcszögletű tornya hagymakupolával záródott, rajta elhelyeztek egy Mogén Dóvidot. A főhomlokzat három részre tagolódott.

„A földszinti részen a középső egységben három, a két oldalsóban egy-egy boltíves ajtót alakítottak ki, mindegyik ajtó fölött az emeleti részen boltíves ablakokat helyeztek el. A két torony közötti félköríves homlokzatra helyezték a Tízparancsolat kettős kőtábláját, alatta az oromzatot héber feliratú körmezővel díszítették. A zsinagóga földszinti részében alakították ki az előcsarnokot, ezen keresztül lehetett a zsinagógai térbe jutni, ahol három sorban helyezkedtek el a férfiak padsorai, a keleti falnál volt a frigyszekrény, a tóraolvasó emelvényt és az előimádkozó pulpitus. A karzat három oldalról vette körül a teret, itt helyezték el a nők padsorait, a kórust és az orgonát is." (Balogh István: Békés békétlenség 92. p.)

A háborút követő években már nem nagyon volt kinek nyitva tartani a zsinagógát, mivel az elnéptelenedett. Így az épületet az 1960-as években eladták (az ortodox zsinagógával együtt). Bútorbolt lett belőle, a tornyokat, félköríves oromzatokat lebontották, az épületet jelentősen elcsúfították, átalakították, tönkretették.

A rendszerváltást követően ismét igény mutatkozott, hogy a városnak legyen saját zsinagógája, a Mazsihisz és a helyi önkormányzat segítségével a Széchenyi ligetben építették fel, melyet 2008. szeptember végén avattak fel.

Következő alkalommal Békés zsinagógáját látogatjuk meg virtuális kirándulásunkon.

Izsák Gábor

Magyar - zsidók Kelet-Indiában

Dési János

Egy közkeletű vélekedés szerint, mindenhol élnek magyarok. Egy másik széles körben elterjedt nézet szerint, akárhová mehetünk a világban, ott találunk zsidókat. És ha ezeket a premisszákat vesszük, egyértelmű a konklúzió: igen, mindenhol akadnak a Földön magyar zsidók.

Tételünket most empirikus módon nagyszerűen tudjuk bizonyítani. A Pesti Sólet 2014. decemberi számában irtunk arról, miként éltek zsidók az egykori Kelet-Indiában, azaz Jáván, Szumátrán és Celebesen. Beszámoltunk arról, hogy a zsidó kolóniák elsősorban a XIX. század végén alakultak itt ki, főleg európai bevándorlókból. A „bagdadi zsidók" leginkább a jávai kikötő Surabaya környékén telepedtek le, s éltek nemzedékeken át. Európából, főként persze Hollandiából, valamint Németországból, Ausztriából érkeztek. Akkor azt is hozzátettem, hogy azon az amszterdami kiállításon, ahol az életüket bemutatták, arról nem találtam semmit, hogy akadt-e család, amely Magyarországról vándorolt ki a világ e távoli szegletébe.

Pedig, a maga módján vonzó helynek tűnhetett, bár valóban, távolinak. Az úgynevezett Kelet-Indiában viszonylag békében lehetett élniük a zsidóknak, tisztes középosztálybéli módon. A fehér, gyarmati létben, ha a klíma, a körülmények szokatlanok is voltak, sokan megtalálták a számításukat. Egészen a második világháborúig, amikor a japánok elfoglalták a területet, egy idő után internálták, táborokba zárták a zsidókat. A felszabadulás után az indonéz függetlenség kivívásával gyakorlatilag megszűntek itt a zsidó közösségek.

Persze a „zsidó aranykor" idején sem élt itt sok zsidó. Mégis, Délkelet-Ázsia legnagyobb zsidó közösségének számított az itteni. Három-ötezren lehettek a körülbelül 300 ezer itt élő európaiból, ami egy 70 milliós világban csak egy csepp a tengerben. De mégiscsak valami.

Gondolom, már többen kitalálták, bizony Magyarországról odaszármazottak is próbáltak a világ e különös szegletén új életet kezdeni.

A Pesti Sólet egyik olvasója Jakabné Kádár Zsuzsa osztotta meg velünk családja történetét és néhány fotót. Természetesen sok a tisztázatlan pont ma még. De talán másnak is eszébe jut valami, talán egyszer a részletekről is többet megtudunk. Most csak annyit, olvasónk nagymamájának a fivére, Géza, a numerus clausus miatt Bécsben kényszerült orvosi egyetemre járni, mint annyi tehetséges zsidó fiatal, akit elüldöztek Magyarországról. Bécsben tanulni akkoriban sem lehetett olcsó mulatság ezért az édesapja – visszaemlékezőnk dédapja – juhtúrót küldött általános egyenértékesként, hogy annak eladásából próbálja tanulmányai költségét fedezni hősünk. Ám Bécsben akkoriban valahogy nem nagyon keresték a magyar juhtúrót.

Ekkor afféle direkt marketing ötletet dobtak be. Sorra járták barátaikkal a szóba jöhető boltokat és érdeklődtek, lehet e juhtúrót vásárolni. Szegény osztrákok bevették az élelmes magyarok trükkjét, egekbe szökött a juhtúró iránti kereslet, s így aztán sikerült kitermelni a tandíjra valót.

Az egyetem sikeres elvégzése után hősünk elnyerte a Holland Királyi Társaság egyik pályázatát, s Jávára került orvosnak. Hamarosan nem is mást gyógyíthatott, mint magát a szultánt.

A szép karrierhez feleség is dukált. Ám Géza bácsi nem tudott olyan egyszerűen hazaugrani Jáváról nősülni, ezért egy itteni barátját kérte meg, hogy nevében vegye feleségül régi menyasszonyát Renee-t. Aki persze később csatlakozott a doktor úrhoz. Géza bácsi aztán többször is visszalátogatott Magyarországra, 1939-ben halt meg, s ma a Kozma utcai temetőben nyugszik.

Legnagyobb bánatunkra, a történet itt megszakad. Sőt, a részleteket sem tudjuk. De ne adjuk

fel a reményt, hogy egyszer még újabb epizódok kerülnek elő.

Az eredeti amszterdami kiállításról, amely a kelet-indiai életről számolt be, az is kiderült, sok zsidó dolgozott az oktatásügyben, vagy éppen az igazságszolgáltatásban, de a postánál is. Talán meglepő, de szolgáltak zsidók tisztként a holland gyarmati hadseregben is. És persze akadtak gyártulajdonosok, orvosok és mérnökök is köztük. Külön megemlíti az amszterdami kiállítás, hogy néhány tudományos ember, művész és újságíró is kikerült a sorukból. Természetesen saját újságot is kiadtak hollandul, Erets Israel címen. És persze magyarországiak innen sem maradhattak el.

*

Még egy érdekesség: 2014. decemberi cikkünk megjelenése óta kezünkbe került egy kötet, amely a Suriname-ban megtelepedett zsidók korai életéről szól. (The Jewish Nation in Surinam, edited by R. Cohen, S. Emmering, Amsterdam, 1982.) Ez a felettébb érdekes könyv tovább árnyalja a képet. Kiderül belőle, hogy itt már az 1600-as évek közepén megjelentek az első zsidó telepesek. A vándorbotot azért kellett megragadniuk, pert a portugál területnek számító Brazíliában 1654-ben megtiltották a zsidóknak az istentiszteletek megtartását. Így az akkor már holland fennhatóság alatt lévő Cayenne-on telepedtek le. Ahol nemcsak szabadon imádkozhattak, de bizonyos önigazgatási jogokat is kaptak. Aztán, amikor ezt a területet pár ével később a franciák szerezték meg, továbbálltak Suriname-ra. Komoly szerepük volt a sziget gazdaságának a felvirágoztatásában, többek között azokat a korszerű mezőgazdasági technikákat alkalmazták, amelyeket még Brazíliában tanultak el. Az első cukormalmokat is ők készítették.

A gyarmati évek viharaiban jöttek és mentek az emberek. Annyit tudunk, hogy 1694-ben 93 „portugál" zsidó, és 10-12 „német" zsidó família élt itt. Mondanunk sem kell, a viszony a két csoport között gyakran volt feszült. Ezzel együtt sokáig szépen és dinamikusan fejlődött a közösség – de erről majd máskor.

„Vallásháborúság" Franciaországban

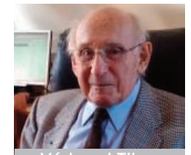
Várkonyi Tibor

Nem csitul, inkább mind szenvedélyesebb lesz az a szellemi háborúság, amely most indulatokat szít a francia közéletben. Majd fél esztendő telt el a januári terrorcselekedet óta, amely orvul legyilkolta a Charlie Hebdo folyóiratnak jobbára zsidó származású munkatársait, szerkesztőit, majd az egyik párizsi kóser élelmiszerüzletben folytatta a hóhérmunkát.

A förtelmes merénylet olyannyira földúlta a lakosságot, hogy a baloldali kormányzat mozgósítására is milliók fordultak szembe a moszlim terroristákkal, s tüntettek a gyilkosok tette ellen. Kétségtelen, az ébresztő javára vált az ország szocialista vezetésének, amely nem élvez roppant nagy népszerűséget. Ha a történtek mögé pillantunk, csakhamar kiderül, hogy valójában nem vallásháborúságról van szó, ez indokolja az időjelbe zárást, sokkal inkább ideológiai természetű ütközésről. Még pontosabb volna politikai küzdelmet említeni.

Manuel Valls

Néhány hete jelent meg Párizsban egy történelemtudós, bizonyos Emmanuel Todd kötete, „Ki valójában Charlie? Egy vallási válság szociológiája" címmel, ez adott ürügyet a páratlan vitára. A könyv kiadója, a Seuil, az egyik legtekintélyesebb műhely habozott egy ideig, hogy megjelentesse-e a munkát, annyira nem ért egyet maga sem a mondanivalójával, de ha elutasította volna, az cenzúrával lett volna egyértelmű, ezért inkább vállalta. Vállalta azért is, mert a szerző ugyancsak a legnevesebb kutatók közé tartozik. Méghozzá pedigrés családból származik. Édesapja, Olivier Todd, a rangos Le Nouvel Observateur-nek (ma L'Obs a címe) az egyik legjelesebb újságírója volt, baloldali meggyőződésű. Nagyapja, Paul Nizan író, egyik nagybátyja Claude Lévi-Strauss világrangú antropológus, Emmanuel Todd mellesleg híres rabbi família leszármazottja. Két és félszáz oldalas könyvében azzal vádolja a szocialista vezetést, hogy durva módon mozgósított az alapjában antiszemita természetű bűntett ellen, „szemfényvesztő érvekkel" indokolta tettét, valójában az volt a szándéka, hogy a közvéleményben muzulmán ellenes indulatokat korbácsoljon föl. Alig néhány nappal a könyv megjelenése után a L'Obs címlap sztorit teremtett az ügyből, kétségtelenül elszántan bírálta a szerző elfogult gondolatait.

De „politikai" vita nem ebből lett. Manuel Valls kormányfő hosszú cikkben válaszolt Emmanuel Toddnak, elsősorban a „szemfényvesztés" vádját utasította el. A terrorra felelő tömegtüntetéseket pedig úgy jellemezte, azok „bizalmat szavaztak a köztársasági eszmékre", nagy lendületet adtak a testvériség gondolatának. Igen, írta Valls a Le Monde-ban nagy részletességgel közölt feleletében „az utcákon együtt kellett menetelnünk, ellentétben minden egyéb hiedelemmel, ez hitelesen spontán tüntetés volt, az állampolgárok maguktól jöttek, nem ösztökélésre". Valls ennek ellenére hozzáfűzte, természetesen tartózkodni kell a történtek idealizálásától. Sok francia, és kivált az úgynevezett népi jellegű lakónegyedekből, tartózkodott a részvételtől. Mások nem érezték „érintetteknek" magukat, nem azért, mert szemben álltak a tiltakozással, hanem mert eltérők a gondjaik, a hétköznapi nehézségek sanyargatják őket, Maga az a jelenség azonban, hogy ilyen sokan voltak közömbösek, vélte a kormányfő, „azon el kell töprengenünk, mit is tegyünk, ez minden irányzatú politikust erre kell serkentenie", Mindazonáltal semmi ok sötétebben látni, még kevésbé volna ürügy az önkorbácsolásra. Tény, - folytatta az érvelés, - hogy „földúlja nemzetünket az eltorzult világ, és ez gyakran depresszióban jut kifejezésre, amit vitathatatlanul tovább táplálnak a sorozatos értelmiségi diagnózisok. Eltérő oldalakról érnek ezek bennünket, de ugyanazokra a következtetésekre jutnak, hanyatlásnak vagyunk tanúi. A politikai közszereplőknek az a kötelességük, hogy ott legyenek a küzdőtereken, a hamis eszmékre ott válaszoljanak".

A miniszterelnök ezek után sorra vette Todd tételeit, hogy így vehesse szemügyre őket. Akadhat bárki is, aki elhitetheti, kérdezte, hogy a terrorcselekményekre adott tömeges válasz vallási természetű, Mohammed prófétát akarná lábbal tiporni? Éppen ellenkezőleg, a tüntetők vészkiáltása méltóságteljes volt, visszafogott, türelemre intett, a laikus gondolat mellett állt ki. Egyszersmind, színigaz, elítélte a „dzsihadizmust, a szent háború" eszméjét is, a törvény nevében szállt szembe az eltérített iszlamizmussal, a jogállamiság, a demokratikus értékek mellett tette le a garast. És tetszik ez Emmanuel Toddnak, vagy sem, e szemlélet a

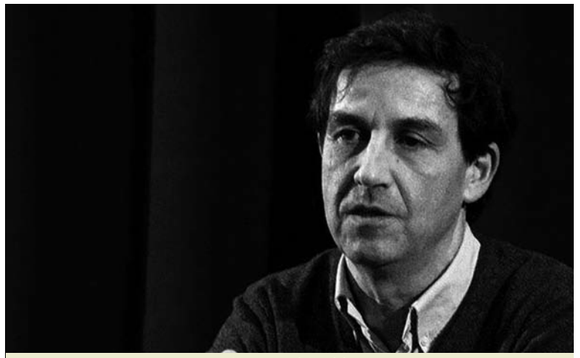
Emanuel Todd

„gyöngék, a megkülönböztettek" mellett áll ki, ellentétben a szélsőséges populizmussal, ami romlásba taszít. A visszaszorítására az ütőkártya a köztársasági meggyőződés.

A vitának vannak persze vadhajtásai is, de azok már nem Valls miniszterelnök intelmeiben kapnak hangot. Személyeskedők is. Az egyik polemizáló azt a kérdést tette föl, hogy bármely ország egyetemén is, volna-e helye ilyen tudósnak? Azt veti a történész szemére, hogy soha többre nem jutott, mint országos népességkutatási intézet élére. Magányos, elfogult, úgy érzi, az ő kötelessége kiásni a csatabárdot. Ez a vitatkozó azzal ijesztgeti Toddot, hogy „soha nem lesznek barátaid". Megint mások azzal próbálják megsebezni a történészt, hogy a francia történelem „katolikus kísérteteinek elfajzott folytatója". S mozgósításának a „laikus hisztéria" ellen. A Le Monde egyik vezércikke attól óvott, hogy előítéletből, felületes szándékból bárki is „muszlimellenességet" gyanítson. Aki erre hajlamos, ez a vezércikk záró gondolata, mellőzi azt, hogy az iszlám világ maga sem osztatlan, hanem többsíkú és többarcú. Minden egyszerűsítési szándék csakis tévútra vezethet.

Lag Boajmer ünnepség a kertben

Május 6-án szerdán délután, a Dohány utcai zsinagóga hátsó kertjében tartotta körzetünk az immár hagyományos Lag Boajmer ünnepségét. Frölich Róbert főrabbi dróséjában beszélt Lag Boajmer-ről, illetve a hagyományokról.
Ezt követően, szokás szerint rengeteg finom étel, - terülj-terülj asztalkám – várt a vendégekre.
A körzet ünnepségén megjelent többek között a Mazsihisz újraválasztott ügyvezető igazgatója és elnöke, dr. Kunos Péter, illetve Heisler András is. Ám ami legfontosabb, a körzet tagjainak nagy örömére, a műtétje után, betegségéből felépülő Fekete László megjelent az ünnepen. Főkántorunkat szinte szétszedték, s pillanatonként lépett oda hozzá valaki, majd hogyléte felől érdeklődött és jobbulást kívánt.

Az est folyamán Neumark Zoltán zongoraművész adott elő örökzöld jiddis, héber, angol és magyar slágereket.
De minden szónál többet mondanak a fényképek, lapunkban néhányat láthatnak.
Érdemes megnézni a körzet honlapját www.http://dohany-zsinagoga.hu, vagy facebook oldalát, honlapunk szerkesztője, Szentgyörgyi Ákos kiváló fotói remekül adják vissza az ünnep hangulatát.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

Az első gyertyagyújtás

Immár hagyomány a Dohány utcai zsinagógában, (s persze a Hősök Templomában is,) hogy péntek este egy hölgy meggyújtja a szombati gyertyákat. Nos, április utolsó péntekén (24-én) különleges alkalmat ünnepelhettünk: Herczegh Rebbeka (bat micva) életében először mondta el az ősi áldást és gyújtotta meg a gyertyát. Ráadásul mindezt a Dohány templomban tehette meg a családtagok, barátok, ismerősök és a körzet tagjai előtt.

A büszke édesanya, Barta Vivian elmondta, a szentendrei II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolába járó, csendes, jó tanuló 12 éves lánya bár izgult és megilletődötten állt főrabbink, dr. Frölich Róbert mellett, ám nagyon élvezte az estét.
Vivian beszélt arról, hogy a család, anyai ágon zsidó, s hogy nagyapja, Barta Endre nagyon vallásos volt. Ő maga, egy komolyabb betegség után nemrég tért vissza a tágabb családba. S a visszatérés abból a szempontból is igaz, hogy annak idején az Anna Frank Gimnáziumban a vallástan főrabbink tanította. Már az első alkalmakkor magával hozta lányát, akinek hozzá hasonlóan megtetszett a vallás, s a Dohány utcai közösség. Az elmúlt hetekben pedig már számolták vissza a napokat, aztán eljött a nagy nap. S ez örökre feledhetetlen lesz számukra…

Ismét Múzeumok Éjszakája

Ahogy azt már az elmúlt években megszokhattuk, idén is várja az érdeklődőket a Múzeumok Éjszakája. Az esemény egyik központja nálunk ismét a Dohány utcai zsinagóga és környéke lesz június 20-án, este 10 órától.

Zsinagógánk egész éjjel nyitva tart, vendégeink zsinagóga-sétákon is részt vehetnek. Bár még nem biztos, de a tervek szerint két orgonakoncertet is hallhatnak a látogatók. A Dohány utcai zsinagóga előtti Herzl téren klezmer koncertekkel várják az éjszakázókat.
A Magyar Zsidó Múzeumban kézműves foglalkozások, játékos kvízek lesznek korhatár nélkül. Ingyenes tárlatvezetés mellett megtekinthető az „Egy Új Világ felé: Eugeen Van Mieghem és a Red Star Line zsidó emigránsai” elnevezésű időszaki kiállítás. A tárlat a közép- és kelet-európai zsidóság Egyesült Államokba való kivándorlásának 1873 és 1934 közötti történetét mutatja be. És persze a rabbi is ott lesz, akitől bátran lehet kérdezni.
A Magyar Zsidó Levéltárban a szokásos látványraktári vezetések mellett megtekinthető lesz a „Több évszázados vándorúton – Időutazás a zsinagógák világában 1782-1944” című kiállítás, amelyet Klein Rudolf építészettörténész: Zsinagógák Magyarországon 1782-1918 című nagyszabású könyve alapján állítottak össze.
A Wallenberg Parkban Rejtő-maraton várja a szerző rajongóit. Száztíz éve született Rejtő Jenő műveiből olvasnak fel meghívott vendégek, a felolvasásokat élőzenével fűszerezik, s abba egy-egy kedvenc Rejtő idézetével bárki becsatlakozhat.
Persze most sem maradhatnak el a rendhagyó séták a zsidónegyedben - 22:30-tól félóránként, – a Zachor Alapítvány diák-önkénteseinek vezetésével. A séták a Goldmark-terem elől indulnak.
További részletekről folyamatosan a www.mazsihisz.hu oldalon tájékozódhatnak.

Koncertek a Dohányban

Új zenei élménnyel és egyedi turisztikai attrakcióval bővül az idei nyári idegenforgalmi szezon Budapesten. Augusztustól októberig a Dohány utcai zsinagógában a zeneirodalom klasszikusainak zsidó vonatozású műveiből válogatott koncerteket rendeznek.
A máshol ebben az összefüggésben még soha elő nem adott produkciót a különleges szépségű és nagyszerű akusztikájú helyszínen neves művészek adják elő. Tematikájuk szerint párosítják többek között Rossini, Verdi, Mendelssohn, Kálmán, Joseph Stein műveit. A Mózes tercett, a Jeruzsálem ária, a Zsidó nő dallamai, a Hegedűs a háztetőn, vagy a Hava Nagila világszerte dúdolt melódiáit a zsinagóga híres kórusa kíséretével zenekari aláfestéssel szólaltatják meg rangos énekesek.

A Dohány utcai zsinagóga építészeti és akusztikai élménye, valamint a különleges zenei válogatás két erős turisztikai vonzerőt kapcsol össze, amivel egy új, egyedülálló minőség jön létre.
A kulturális csemege a Magyarországra látogató turisták egyik emlékezetes programjává válhat.

A koncertsorozat weboldala: www.koncertazsinagogaban.hu.

A koncertek dátumai:
Augusztus 6., 13., 20., 27.
Szeptember 10.
Október 1., 8., 15., 22., 29.

Az előadások, amelyekre a belépőjegyek 25 euro/7500 forint, 19 órakor kezdődnek.

Zsinagógánkban járt az amerikai nagykövet

A Mazsihisz meghívására április 29-én délután látogatást tett a Dohány utcai zsinagógában Colleen Bell, az Egyesült Államok budapesti nagykövete. A diplomatát Frölich Róbert főrabbi és Heisler András Mazsihisz elnök kalauzolta végig a zsinagógában. Az Emanuel emlékfánál a nagykövetasszony elhelyezte az emlékezés kövét, majd kötetlen tárgyalást folytatott vendéglátóival. Innen a Rumbach zsinagógába vezetett az útja, ahol Heisler András röviden ismertette a műemlék épülettel kapcsolatos terveinket. Ezt követően a Mazsike szervezésében a nagykövet és kísérete sétát tett a zsidó negyedben, ahol érintette a Király utcában megmaradt gettófalat is. A nagyköveti látogatás a Kazinczy utcai orthodox zsinagógában fejeződött be.

Colleen Bell láthatólag nagyon élvezte a túrát, amit az is jelez, hogy az eredetileg tervezettnél jóval tovább maradt vendéglátóival, akiknek búcsúzóul külön kiemelte, az Egyesült Államok budapesti nagyköveteként kiemelt figyelemmel kíséri a zsidó közösség helyzetét.

Fáy Béla és Nyáry Krisztián a Kulturális Páholyban

Hosszú szünet után május 17-én folytatódott a Dohány utcai templomkörzet nagy sikerű rendezvénysorozata, a Kulturális Páholy, a Goldmark-teremben.
Előbb megnéztük Fáy Béla „A budapesti zsidónegyed” című érdekes alkotását, amelyben találkozhattunk zsinagógánkkal, de a Kazinczyval és a Rumbach zsinagógával is, miként a „bulinegyedbe” is benéztünk. A film vége – ahogy főrabbink és a rendező is fogalmazott – igen ütősre sikerült. A múlt, a jelen, a gyász és a Dohány koncertek, Nyári Fesztivál képeit láthattuk vegyesen percekig. Jócskán hatott az érzelmekre…

Fotók: Villányi András

A „premier” után Frölich Róbert „faggatta” Fáy Bélát, aki beszélt arról, hogy régóta tervezte a filmet, amely több évig készült. Tervei szerint egy sorozat első részét láthattuk, mert szeretné bemutatni Európa különböző (francia, német, lengyel, osztrák stb.) zsidónegyedeit.
Ezt követően Nyáry Krisztián, a Magvető Kiadó igazgatóját, írót, irodalomtörténészt kérdezte főrabbink. Néhány éve ismert írók, költők, kevésbé ismert szerelmi életéről szóló történeteket írt a facebookon, – volt szerencsém ott olvasni – s ezekből született meg az „Így szerettek ők” két kötete. Mint vendégünk elmondta, az irodalomtörténészek között ismert volt a liezonok többsége, csak a nyilvánosság számára élt más kép azokról, akikről tanult az iskolákban. A kötetek több díjat is nyertek, mert „emberközelbe hozták Facebook-Magyarország számára az irodalomtörténetet”. Az „Igazi hősök” olyanokról szól, akik életük egy/több szakaszán döntési helyzetbe kerültek, s ekkor valami nagyot, fontosat, hősieset tettek.